

Analyzing the Influence of Capable Households on the Formation of Creative Villages (Case Study: Villages of Roshtkhar Township)

Ali Izadi¹ and Seyed Hadi Tayebnia^{2*}

Article history:

Submitted: 31 January 2023

Revised: 19 February 2024

Accepted: 11 March 2024

Available Online: 11 March 2024

How to cite this article:

Izadi, A., and Tayebnia. S. H. 2024. Analyzing the Influence of Capable Households on the Formation of Creative Villages (Case Study: Villages of Roshtkhar Township). *Rural Development Strategies*, 11(2): 214-237.

DOI: 10.22048/rdsj.2024.384033.2081

Abstract

Today, the role of creativity in the world economy and the development process of countries has been assessed as so important and key that creativity has played a significant role in the economic growth and development of the world. On the other hand, the capability of human resources has been able to establish the sustainability of this creativity for different levels of a country. Therefore, the purpose of this research is to analyze the influence of capable households on the formation of creative villages. The purpose of the research is applied, and the research method is descriptive-analytical. Data and information were collected in both documentary and field form (questionnaire) in 5 dimensions of village households' capabilities (effectiveness, meaningfulness, competence, trust and right to choose). The statistical population of the research included heads of households in the villages of Roshtkhar Township, which was calculated based on Cochran's formula, and the sample size of 377 households was calculated and distributed randomly. To analyze the data of the methods, the network analysis model (ANP) and statistical analysis, spatial analysis and Super Decisions, GIS, SPSS software have been used. The realization findings show that the indicators of creativity of households (0.9725), job importance (0.9177), personality of households (0.8847) have the highest weight. Therefore, the fitted model is suitable for conducting the research, which shows a linear and direct relationship between the development of the formation of creative villages and capable rural households in the study area. Rural areas in the villages of Roshtkhar Township can be mentioned to provide financial needs from the managers of relevant government and private institutions. In this regard, considering the trend of globalization of villages, it is suggested that the low level of education among households can be a red light for rural planners.

Keywords: empowerment, rural households, creative village, Roshtkhar Township.

۱- PhD student in Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

۲- Associate Professor of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.

Corresponding Author: Tayebnia@gep.usb.ac.ir

© 2022, University of Torbat Heydarieh. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

مقاله پژوهشی

واکاوی تأثیر گذاری خانوارهای توانمند بر شکل گیری روستاهای خلاق (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان رشتخوار)

علی ایزدی^۱ و سید هادی طیب‌نیا^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۱ بهمن ۱۴۰۱

تاریخ بازنگری: ۳۰ بهمن ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۲۱ اسفند ۱۴۰۲

چکیده

امروزه نقش خلاقیت در اقتصاد جهانی و روند توسعه کشورها به قدری مهم و کلیدی ارزیابی شده است که، خلاقیت با سهمی چشم‌گیر توانسته نقشی اساسی در رشد و توسعه اقتصادی جهان ایفا نماید. از طرفی دیگر، توانمندی نیروی انسانی، توانسته پایداری این خلاقیت را برای سطوح مختلف یک کشور رقم بزند. براین اساس، هدف پژوهش حاضر واکاوی تأثیرگذاری خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق می‌باشد. پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی است و روش پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی است. جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات به دو صورت اسنادی و میدانی (پرسشنامه) در ۵ بعد توانمندی خانوارهای روستای (مؤثر بودن، معنی‌داری، شایستگی، اعتماد و حق انتخاب) انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل سرپرستان خانوار در روستاهای شهرستان رشتخوار بوده که براساس فرمول کوکران حجم نمونه ۳۷۷ خانوار محاسبه و به صورت تصادفی ساده در سال ۱۴۰۱ توزیع شد. برای تحلیل داده‌ها از مدل تحلیل شبکه‌ای (ANP)، تحلیل‌های آماری، تحلیل فضایی و نرم‌افزارهای GIS، Super Decisions، SPSS استفاده گردید، یافته‌های تحقیق نشان داد که شاخص‌های خلاقیت خانوارها (۰/۹۷۲۵)، اهمیت شغلی (۰/۹۱۷۷)، شخصیت خانوارها (۰/۸۸۴۷) دارای بیشترین وزن هستند. بنابراین مدل برازش شده برای انجام پژوهش مناسب بوده و بیانگر دهنده رابطه خطی و مستقیم بین توسعه شکل‌گیری روستاهای خلاق و خانوارهای روستایی توانمند در منطقه مورد مطالعه است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که، از عوامل اصلی عدم گسترش شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق در مناطق روستایی در سطح روستاهای شهرستان رشتخوار می‌توان به تأمین نیازهای مالی از سمت مدیران دستگاه‌های ذی ربط دولتی و خصوصی اشاره کرد. در این راستا به با توجه به روند جهانی شدن روستاها، وضعیت پایین تحصیلی در بین خانوارها می‌تواند چراغ قرمزی برای برنامه‌ریزان روستایی باشد پیشنهاد می‌گردد.

کلمات کلیدی: توانمندی، خانوارهای روستایی، روستای خلاق، شهرستان رشتخوار.

۱ - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۲ - دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

*- نویسنده مسئول: tayebnia@gep.usb.ac.ir

مقدمه

روستا به واسطه کارکرد اساسی خود که تأمین کننده بسیاری از نیازهای زیستی، سکونتی و اقتصادی جامعه روستایی است، از خصیصه پویایی و تغییر دائمی برخوردارند (جاجرمی، ۱۳۹۴). با وجود پویایی و تغییر در قرن حاضر، هنوز هم نواحی روستایی با مسائل و چالش‌های متعددی مواجه است، چرا که راهبردهای گذشته در زمینه توسعه روستایی و تغییر و پویایی روستا موفقیت‌آمیز نبوده و نتوانسته مسائلی همچون فقر، اشتغال، مهاجرت، بهداشت، امنیت غذایی و پایداری منابع طبیعی و محیط زیست را تأمین کند (مهدوی، ۱۳۹۷؛ لیو و همکاران، ۲۰۱۷). از این رو، نظریه روستای خلاق یکی از نوپاترین نظریه‌ها در مباحث برنامه‌ریزی روستایی است که به دنبال رکود و انزوای روستاها از منظر توسعه روستایی بروز و نمود پیدا کرد. با وجود نوپا بودن، در مدت زمان کوتاه این نظریه به یکی از کاربردی‌ترین نظریه‌ها در حوزه مطالعات روستایی بدل شده است؛ به طوری که امروزه در سطح جهانی سازمان فرهنگی و تربیتی ملل متحد (یونسکو)، با استفاده از شاخص‌های روستاهای خلاق سالیانه روستاهای جهان را مورد سنجش و ارزیابی قرار داده است (مختاری ملک‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۳).

روستای خلاق ابتکاری جدیدی برای گذار روستا از حالت ایستایی به تکامل داشته و توجه به فناوری، زیرساخت‌ها، بخش‌های تولیدی و منابع انسانی تأکید می‌کند (ویکری، ۲۰۱۱). حرکت به سمت ایجاد و تحقق روستای خلاق به دلیل جایگاه روستاها به عنوان محل شکل‌گیری بسترهای جامعه دانایی، اهمیت و محور بودن شهرها در توسعه اقتصادی بسیار ضروری و مهم است (موسوی، ۱۳۹۲). همچنین ایجاد روستای خلاق باعث

رونق و شکوفایی حیات روستایی می‌گردد که این خود سطح مناسبات یک روستا را در پیوند با سایر روستاها در مقیاس ملی و فراملی گسترش می‌دهند (رحیمی، ۱۳۹۲). از این رو، یکی از مهم‌ترین عناصر کلیدی در هر روستا برای شکل‌گیری روستای خلاق، منابع و نیروی انسانی توانمند است که آن‌ها را به عنوان یک دارایی ارزشمند در نظر دارند که استفاده مؤثر و مطلوب از توانمندی‌های نیروی انسانی راهی برای ایجاد سکونتگاه‌های خلاق است (رمزگویان و همکاران، ۱۳۸۳).

امروزه در بیشتر کشورها به کارآفرینی و خلاقیت توجه ویژه‌ای می‌شود و ایجاد بستر مناسب برای توسعه آن از ابزارهای پیشرفت اقتصادی کشورها و به ویژه کشورهای درحال توسعه به شمار می‌آید (فراهانی و حاجی حسینی، ۱۳۹۲). در واقع، در حوزه کسب و کار، تأکید فراوانی بردارایی‌های ناملموس نظیر خلاقیت و موارد مرتبط به آن می‌شود. این منابع کلیدی قادرند که روستاها را صرف‌نظر از اشتغال‌زایی، بهبود معیشت، ماندگاری خانوارهای روستایی در روستا و غیره، به عنوان یک روستای ایده آل مطرح کنند. چنین روستاهایی بر نیروی انسانی توانمند خود متمرکز هستند و صرفاً بعد از آن که نیروی انسانی مناسب در جایگاه‌های مناسب قرار گرفتند، در جهت پیشه گرفتن از روستاهای اطراف خود گام برمی‌دارند. تحقیقات موشکافانه‌تر مطرح می‌کند که برای دستیابی به موفقیت، نه تنها باید نیروی انسانی مناسب در پست‌های مناسب قرار داد، بلکه می‌بایست کارگزاران برتر برای هر پست شناسایی کرد (کول و برانت، ۲۰۰۷).

این تحقیقات مدعی هستند که نیروی انسانی توانمند که روستاها را به سمت آینده پیش می‌راند، حتی نسبت به چشم‌انداز

1 - Liu

2 - Vickery

غیرقابل انکار در عملکرد روستایی محدود مورد مطالعه مبنا و پایه پژوهش قرار گرفته است. در این راستا، پژوهش حاضر در جهت پاسخ‌گویی به این سوال اساسی که خانوارهای توانمند روستایی چقدر در شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق تأثیر گذاشته است؟

با مروری بر پیشینه تحقیق مشخص می‌گردد که تاکنون تحقیقات مختلفی پیرامون خلاقیت و سکونتگاه‌های خلاق در سطح روستاهای کشور صورت گرفته است که در ادامه به تعدادی از آن اشاره شده است.

اعظمی و خیاطی (۱۳۹۳)، در پژوهشی به بررسی «تحلیلی توانمندی اقتصادی روستاییان و تعیین کننده‌های آن (مطالعه موردی: شالیکاران شهرستان رشت)» پرداختند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که دسترسی به نهاده‌های تولید، بازار و اعتبارات و نیز دسترسی به فرصت‌های یادگیری و مشارکت، دستیابی به پیامدهای مطلوب و توانمندی اقتصادی را بهبود می‌بخشد؛ اما فرصت‌های ایجاد شده از طریق سیاست‌های و برنامه‌های دولت تأثیر معناداری بر توانمندی ندارد.

کلامی و حسینی (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی «روستای خلاق، رویکردی نو در استفاده از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های موجود روستا در جهت احیای آن (نمونه موردی: روستای خوبین)» پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که روستای خوبین زیرساخت‌های روستاهای خلاق را دارد. براین اساس، نخستین قدم جذب و آماده سازی نیروی انسانی در جهت پذیرش نقش‌های نوین و ایجاد بستری مناسب برای ارائه ایده خلاق را دارد.

قاسملو و همکاران (۱۳۹۶) طی بررسی به «نقش گردشگری در توسعه پایدار روستایی با رویکرد گردشگری خلاق (مطالعه موردی: روستاهای تاریخی - فرهنگی شمال غرب کشور)» پرداختند. نتایج نشان داد که مقادیر میانگین تمامی مولفه‌های گردشگری خلاق به استثنای ریسک‌پذیری (۲/۹۹) بالاتر از ۳ بوده است که نشانگر وضعیت مطلوب روستاهای هدف از نظر

و راهبرد سازمان از اهمیت بیشتری برخوردار است (کالینز، ۲۰۰۱). که این خود به ایجاد و شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق کمک می‌کند.

در تحقیق حاضر روستاهای شهرستان رشتخوار به عنوان مصداق عینی بر این بیان مورد توجه قرار گرفته اند. شهرستان رشتخوار با گستردگی ۴۳۶۰ کیلومتر مربع وسعت و مرکزیت شهری به همین نام با دوبرخس مرکزی و جنگل از شمال و شمال شرقی به زاوه و از شمال غربی به تربت حیدریه و از جنوب غربی و جنوب به گناباد و از جنوب به خواف قرار گرفته است.

توانمندی خانوارهای روستایی نواحی روستایی شهرستان رشتخوار در ابعاد شایستگی، معنی داری، حق انتخاب و مواردی از این دست؛ نمونه بارزی است. اما هنوز نتوانسته جایگاه واقعی خود را در شهرستان رشتخوار بازیابد و کماکان حرکت در مسیر توسعه یافتگی و خلاقیت را روند کندی سپری می‌کند. عدم توجه مسئولین ذی‌ربط و حمایت‌هایی آنان در این خطه سبب شده است تا این توانمندی‌ها به صورت تخصصی بررسی نگردد و ایجاد و شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق در این محدوده مورد مطالعه روند کندی داشته باشد. در طی این زمان روستاهای بدون نیروی انسانی توانمند از صحنه محو می‌شوند و اگر چه چنین روستایی ممکن است در مقطعی از عمر خود موفق باشد ولی سرانجام مجبور به تعطیل یا تغییر سیستم می‌شود.

در حال حاضر و در شرایط فعلی، عامل پیشرفت کشورها و روستاها نه سرمایه، پول و یا تجهیزات است بلکه نیروی انسانی توانمند است. با پیشرفت روز افزون دانش و فناوری و جریان گسترده اطلاعات، امروزه جامعه ما نیازمند آموزش نیرویی انسانی توانمند با مهارت‌هایی است که به کمک آن بتواند همگام با توسعه علم و فناوری پیش برود که این مساله با توجه به تأثیر

گردشگری خلاق است.

ابریشی و همکاران (۱۳۹۸)، به بررسی «امکان سنجی توسعه پایدار روستایی از طریق توسعه صنایع خلاق (نمونه موردی: صنایع دستی روستاهای منتخب استان اصفهان» پرداختند. بر اساس نتایج پژوهش، صنایع خلاق بر توسعه پایدار اقتصادی روستاهای مورد مطالعه اثرگذار است.

حجاریان (۱۴۰۰)، در پژوهشی به «ارزیابی الگوی علی مولفه‌های مؤثر بر روستاهای خلاق با استفاده از تکنیک دیمتل فازی» پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که بین مؤلفه‌های چهارگانه (مشارکت، ابتکار، رهبری، ترویج و آموزش) روستای خلاق، معیار مشارکت، تأثیرگذارترین و معیار ابتکار، تأثیرپذیرترین معیار روستای خلاق بودند.

جهانتبغ و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی به «تحلیل اثرگذاری شاخص‌های روستاهای خلاق بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی (مورد شناسی: منطقه سیستان)» پرداختند. نتایج حاکی از آن است که، مؤلفه‌های انعطاف‌پذیری، ابتکار، ترویج و آموزش، خطرپذیری، رهبری، مشارکت به ترتیب با ضرایب ۰/۱۸۲، ۰/۱۶۲، ۰/۱۴۸، ۰/۱۴۹، ۰/۱۵۵، ۰/۱۶۹، درصد به طور غیرمستقیم بر پایداری روستایی اثرگذارند.

کن وان جو (۲۰۱۷) طی بررسی به مطالعه «ساخت گردشگری خلاق در روستای باستانی دونگ لم» پرداخت. نتایج نشان داده است که روستای دونگ لم دارای پتانسیل‌های لازم برای گردشگری خلاق است. براین اساس لازم است تا بسته‌های گردشگری متنوع از جمله اکوتوریسم، گردشگری و گردشگری روستایی در این منطقه وجود داشته باشد.

کماردین و همکاران^۲ (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای به بررسی «توسعه روستای خلاق و کارآفرینی روستایی در مالزی و

اندونزی: مطالعه اکتشافی» پرداختند. نتایج نشان داده است که روستاهای خلاق مورد مطالعه با استفاده از روش‌های جدید تبلیغاتی مانند فیس بوک، یوتیوب و بازار توانسته‌اند در زمینه توسعه کار آفرینی نقش مؤثری داشته باشد.

جولیووردینی^۳ (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای به بررسی «استراتژی‌های مبتنی بر خلاقیت برای سکونتگاه‌های پیرامونی برای گرایش به سمت پایداری» پرداختند. نتایج نشان داده است که به کارگیری استراتژی‌های مؤثر مبتنی بر خلاقیت برای غلبه بر "کوچک بودن" و "حاشیه" به روشی پایدار، باید مبتنی بر تقویت ظرفیت‌های برنامه‌ریزی محلی، و توسعه ترتیبات حاکمیت شبکه مؤثر باشد.

هرلینا حریانتو^۴ (۲۰۲۱)، در مطالعه‌ای به بررسی «یافتن ویژگی‌های افراد خلاق در روستاهای در حال توسعه برای پایه گذاری صنعت خلاق» پرداختند. نتایج نشان داده است که با این حال، مشخص شد که سه کارآفرین در صنایع کوچک و متوسط و ۴۲ نفر از جوانان در سطح بالایی از افراد خلاق هستند.

مادی چی و هایسون^۵ (۲۰۲۲)، در مقاله به بررسی «آینده صنایع خلاق آفریقا» پرداختند. نتایج نشان دهنده آن است که صنایع خلاق و توسعه تجارت بین‌الملل در آفریقا رویکردی غیرمتعارف را برای نمایش روندها و چالش‌های اقتصاد خلاق معاصر با هدف قرار دادن این بخش برای مخاطبان جهانی اتخاذ می‌کند.

راجان^۶ (۲۰۲۲)، در مقاله‌ای به بررسی «دهکده‌های هوشمند - واقعیت‌های هندی، فرصت‌ها و راه رو به جلو» پرداختند. نتایج حاکی از آن است که به طور کلی، روستاهای هندی حتی زمانی که به اقتصاد جهانی و سیستم‌های دانش متصل هستند،

3 - Giulio Verdini

4 - Harlina and Harianto

5 - Madichie & Hinson

6 - Rajan

1 - Can & Ngo

2 - Kamarudin

شناختی از به وجود آمدن یک ایده، مفهوم، کالا یا کشفی بدیع می‌داند (جهانیان، ۱۳۹۵). از نظر صاحب نظران اهمیت و فواید خلاقیت در روستا منجر به اهداف زیر می‌شود:

الف) رشد اقتصادی: خلاقیت مؤلفه‌ای است که توجه به آن به عنوان ضرورتی برای ارتقاء سطح زندگی و رفاه انسان‌ها و جوامع همواره مورد توجه صاحب‌نظران اقتصادی قرار گرفته است. با توجه به کمیابی منابع، خلاقیت بهترین و مؤثرترین روش برای استفاده بهینه از منابع و دستیابی به رشد اقتصادی بالاتر است (جانسین^۴ و اولسن، ۲۰۱۰).

ب) افزایش بهره‌وری: بهره‌وری یعنی استفاده بهینه، یعنی توانایی به کارگیری مقدار کمتری نیروی کار و سایر موارد مصرفی و تولید یا ارائه خدمات بیشتر. یکی از دلایل که موجب شده است به خلاقیت توجه بیشتری شود همین شناسایی و پی بردن به نقشی است که می‌توان به وسیله آن بهره‌وری را بالا برد (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۰).

ج) ایجاد تکنولوژی، خدمات و محصولات جدید: یکی از نتیجه‌های وجود رابطه بین خلاقیت و پدیده تغییر نقشی است که نوآوران و افراد خلاق در رابطه با ارائه تکنولوژی‌های نوین با تولید محصولات و ارائه خدمات جدید ایفا می‌نمایند (الوانی، ۱۳۹۱).

د) مزیت رقابتی: خلاقیت یکی از پایه‌های اساسی روستاهاست و اصلی‌ترین مسئولیت روستاها، یادگیری و خلق است. همه روستاها برای ماندگاری نیازمند اندیشه‌های نو و نظریه‌های بدیع و تازه هستند. افکار و نظریه‌های جدید، مانند روحی در کالبد روستا دمیده می‌شود و آن را از نیستی نجات می‌دهد. برای آن که بتوان در دنیای متلاطم و متغیر امروز به حیات ادامه داد باید به خلاقیت روی آورد و با شناخت تغییرات و تحولات محیط برای رویارویی با آن‌ها، پاسخ نو و جدید تدارک

امکان واقعی هویت خود را دارند. تقریباً تمام فناوری‌های مدرن از ماهواره‌ها، تلفن‌های هوشمند، GIS، تولید تا خدمات بهداشتی تا فناوری‌های مالی نقش مهمی دارند.

در ایران علی‌رغم تجربه بیش از ۶۰ سال برنامه‌ریزی توسعه، به دلیل غلبه اقتصاد نفتی و سایر عوامل دیگر که ریشه تاریخی و ساختاری دارند، برنامه توسعه نتوانسته است مظاهر عقب‌ماندگی در اجتماعات محلی و به خصوص روستایی را کاهش دهد که وجود فقر و نابرابری، محرومیت از امکانات و خدمات اساسی و تخریب روز افزون محیط زیست از نشانه‌های این وضعیت است (حسن‌زاده، ایزدی جیران، ۱۳۸۸). و این باعث شده است که روستاها، در دوران رکود و انزوا به سر ببرند (راست قلم و همکاران، ۱۳۹۵). برای بیرون آمدن از این رکود و انزوا، راهکارها و رویکردهای متنوعی ارائه شده است (حجاریان، ۱۴۰۰).

به عبارتی دیگر، اکثر کشورها در جستجوی شناخت یا خلق راه و روش‌های جدید برای تحقق توسعه روستایی برآمدند و توسعه فعالیت‌های خلاق به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار در توسعه روستایی مطرح شد (عینالی و همکاران، ۱۳۹۸). واژه خلاقیت در لغت نامه دهخدا خلق کردن و به وجود آوردن معنا شده است. خلاقیت در ساده‌ترین سطح به معنای پدید آوردن چیزی که قبلاً وجود نداشته است. خلاقیت محصولی از ایده‌های جدید تخیلی است که شامل نوآوری رادیکال و یا راه‌حلی برای یک مشکل و همچنین یک فرمول رادیکال از مشکلات است (سفرتزی^۱، ۲۰۰۰).

مطالعات انجام شده در مورد خلاقیت بر این دیدگاه مهم تأکید دارد که خلاقیت عامل مهمی در رقابت و توسعه ملی است (برگمن^۲، ۲۰۰۶، کانتر^۳، ۲۰۰۰). بارزمن، خلاقیت را فرآیند

1 - Sefertzi
2 - Buregeman
3 - Kanter

دید و همراه تأثیر پذیری از این تحولات بر آنها تأثیر نهاد و به آن‌ها شکل دلخواه داد (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۰).

امروزه در بیشتر کشورها به ایجاد سکونتگاه‌های خلاق توجه ویژه‌ای می‌شود و ایجاد بستر مناسب برای توسعه آن از ابزارهای پیشرفت اقتصادی کشورها و به ویژه کشورهای درحال توسعه به شمار می‌آید (فراهانی و حاجی حسینی، ۱۳۹۲). با این وجود، همواره این پرسش مطرح بوده است که با چه الگویی باید به ایجاد این گونه سکونتگاه‌ها پرداخت، که جوامع مختلف راهبردهای متفاوتی را در جهت طی این مسر به کار برده‌اند (برندگی و تعمتی، ۱۳۹۱) که از جمله مهم‌ترین آن می‌توان به نقش توانمندی خانوارهای روستایی در ایجاد سکونتگاه‌های خلاق اشاره کرد. در واقع توانمندی به عنوان یک راه‌حل خواستار بالابردن مشارکت روستاییان و خواستار قدرت دادن به آنان، نه به معنای برتری یک فرد بر فرد دیگر، بلکه به معنای افزایش توان آن‌ها برای اتکا به خود و گسترش حق انتخاب در زندگی است (ماجدی و همکاران، ۱۳۹۴).

به عبارت دیگر توانمندی به معنای افزایش شناخت، قابلیت اعتماد، افزایش حق انتخاب است. توانمندی افراد، نه تنها از ارزش ذاتی برخوردار است بلکه ارزش ابزاری نیز دارد (نارایان^۱، ۲۰۰۲) و در بهبود پیامدهای رشد و توسعه مؤثر است (آلسوپ^۲ و همکاران، ۲۰۰۶). در واقع رشد توانمندی افراد محرک توسعه است (استران و همکاران^۳، ۲۰۰۵).

در این راستا می‌توان گفت که، مهم‌ترین مرحله توانمندی نقطه شروع آن است که این نقطه در درون افراد قرار دارد. در ادبیات توسعه نیز برای مفاهیم مانند حق انتخاب، اعتماد، شایستگی، احساس مؤثر بودن و معنی داری، دسترسی به منابع

و استقلال ارشاره شده است (داندونا^۴، ۲۰۱۵، رانی^۵، ۲۰۱۷، جینیا^۶، ۲۰۱۶). بنابراین، مؤلفه‌های اثرگذار خانوارهای روستایی توانمند را در توسعه روستایی به عنوان یک فرآیند انگیزشی می‌توان در پنج بعد اصلی احساس معنی‌دار بودن، احساس خودکارآمدی، احساس خودتعیینی، احساس تأثیر و احساس اعتماد به دیگران می‌توان طبقه‌بندی کرد (تووماس و ولتهوس^۷، ۱۹۹۰) که عبارتند: **الف) شایستگی:** به درجه‌ای که یک فرد می‌تواند وظایف شغلی را با مهارت و به طور موفقیت آمیزی انجام دهد، اشاره دارد. خود کارآمدی یک باور شخصی است که فرد احساس می‌کند وظایف محول شده را به طور موفقیت آمیز انجام می‌دهد (باندورا^۸، ۱۹۹۷). در ادبیات روان‌شناسی این مفهوم به نظریه شناخت اجتماعی باندورا^۸ (۲۰۰۰، ۱۹۹۷) به مفاهیم خود کارآمدی، تسلط شخصی و انتظار تلاش عملکرد برمی‌گردد.

ب) معنی‌دار بودن: فرصتی است که افراد احساس کنند اهداف شغلی مهم و با ارزشی را دنبال می‌کنند. آنان احساس می‌کنند که وقت و نیروی آنان با ارزش است. معنی‌دار بودن یعنی با ارزش بودن اهداف شغلی و علاقه درونی شخص به شغل. معنی‌دار بودن تناسب بین الزامات کاری و باورها، ارزش‌ها و رفتارهاست (اسپریترز و دونسون^۹، ۲۰۰۵).

ج) حق انتخاب: حق انتخاب به معنی عمل و استقلال فرد در تعیین فعالیت‌های لازم برای انجام دادن وظایف شغلی است. احساس خودمختاری به معنی تجربه احساس انتخاب در آغاز فعالیت‌ها و نظام بخشیدن به فعالیت‌های شخصی است (نیپهوف^{۱۰}، ۲۰۰۱). خود مختاری فعالیت را شامل می‌شود که با

4- Dandona

5- Rani

6- Jinia

7- Thomas Velthouse

8 - Bandura

9 - Spreitzer & Donelson

10 - Niehoff

1 - Narayan

2 - Alsop

3 - Stern, Detier and Rogers

جنگل و شعبه در بخش جنگل می‌باشد. شهرستان رشتخوار دارای ۲ شهر و ۵۷ روستای دارای سکنه و با توجه به سرشماری عمومی نفوس مسکن ۱۳۹۵ دارای ۴۶۵۲۲ نفر جمعیت و ۱۳۴۱۵ خانوار است می‌باشد که ۲۰ درصد از جمعیت آن در شهر و ۸۰ درصد آن در نقاط روستایی ساکن می‌باشد.

روش تحقیق

باتوجه به جدول ۱ در زمره تحقیقات کاربردی و از نظر روش، در چارچوب توصیفی - تحلیلی قرار می‌گیرد. جمع‌آوری اطلاعات به دو روش اسنادی و میدانی بوده است. جامعه آماری پژوهش، شامل خانوارهای روستایی شهرستان رشتخوار در استان خراسان رضوی است. داده‌ها نیز در قالب پژوهش‌های میدانی جهت جمع آماری اطلاعات و تدوین و تکمیل پرسشنامه انجام پذیرفته است. بدین منظور با توجه به سوالات اساسی و کلیدی تحقیق، اقدام به شاخص‌سازی در بخش عوامل مؤثر در زمینه واکاوی تأثیرگذار خانوارهای روستایی توانمند (جدول ۱) در محدوده مورد مطالعه و نهایتاً تهیه پرسشنامه شد

با توجه به جدول ۲ که گویه‌های مورد مطالعه، متناسب با شرایط منطقه و از بین طیف گسترده‌ای از شاخص‌های مرتبط با هر بخش گزینش شده‌اند و وضعیت آنها نیز به دو صورت کمی یا کیفی مورد سنجش قرار گرفته‌اند. جامعه آماری شامل تمام خانوارهای روستایی در محدوده مورد مطالعه است. اطلاعات لازم براساس پرسش‌نامه‌ای که پژوهشگر تهیه کرده، گردآوری شده است. جامعه آماری این پژوهش را خانوارهای روستایی شهرستان رشتخوار تشکیل داده‌ند. این شهرستان دارای ۵۷ روستای قابل سکونت می‌باشد که با استفاده از فرمول حجم نمونه تعداد ۲۰ روستا انتخاب شد.

احساس آزادی عمل و تجربه حق انتخاب همراه است. خود مختاری یک احساس نیاز روانی است (دسی و همکاران^۱، ۱۹۸۹).
(د) تأثیرگذاری: به قول وتن و کمرون پذیرش پیامد شخصی درجه‌ای است که فرد می‌تواند بر نتایج راهبردی، اداری و عملیاتی شغل اثر بگذارد (اسپرتیز^۲، ۱۹۹۵). این بعد به درجه‌ای اشاره دارد که رفتار فرد در اجرای اهداف شغلی متفاوت دیده شود. بدین معنی که نتایج مورد انتظار در محیط شغلی بدست آمده است (توماس و همکاران^۳، ۱۹۹۰).

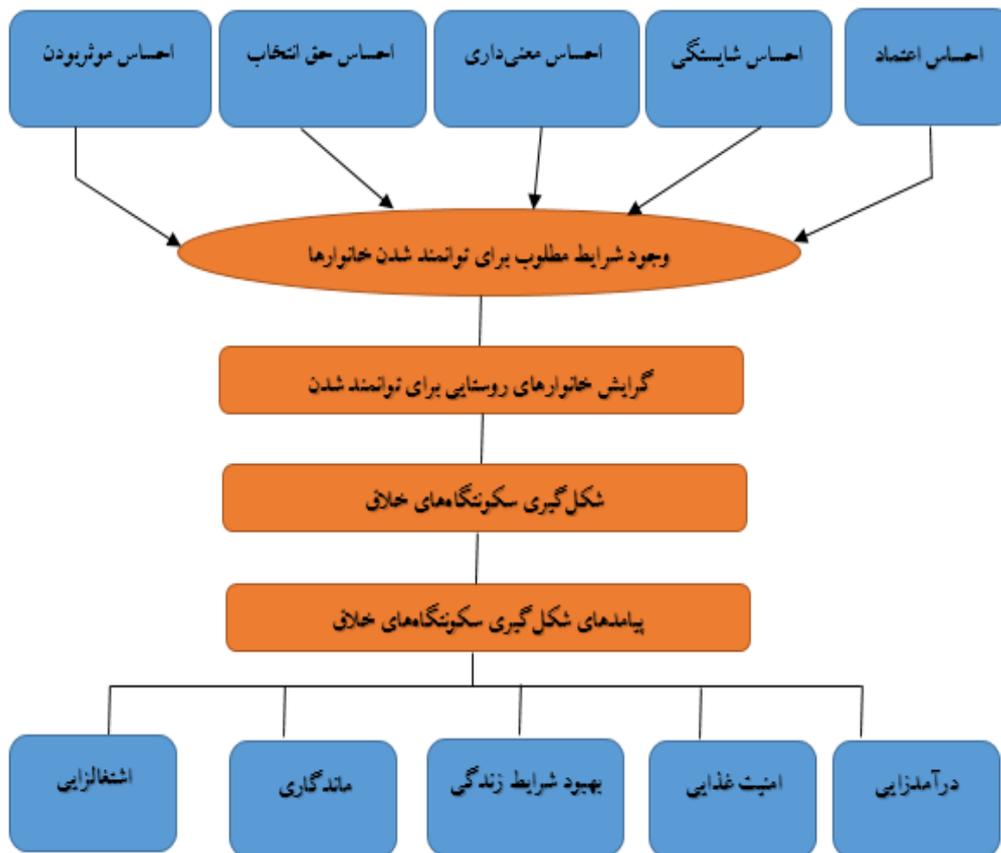
(ه) احساس اعتماد داشتن: به این معنی که اطمینان دارند با آن‌ها منصفانه و صادقانه رفتار خواهد شد. آن‌ها مطمئن هستند که صاحبان قدرت و اختیار با آنان بی طرفانه رفتار خواهند کرد. به عبارت دیگر، اعتماد به معنی داشتن احساس امنیت شخصی است (عبدالهی^۴، ۱۳۸۴). در این میان، توانمندی افراد و خانوارهای روستایی ارتباط تنگاتنگی با فرآیند شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق دارد. به‌هرحال، با توجه به نقش مولفه‌های اثرگذار خانوارهای روستایی توانمند به نظر می‌رسد که این عوامل می‌تواند پیامدهای مثبتی را در ارتباط با روستاها به اجرا در بیاورد (شکل ۱)

مواد و روش‌ها

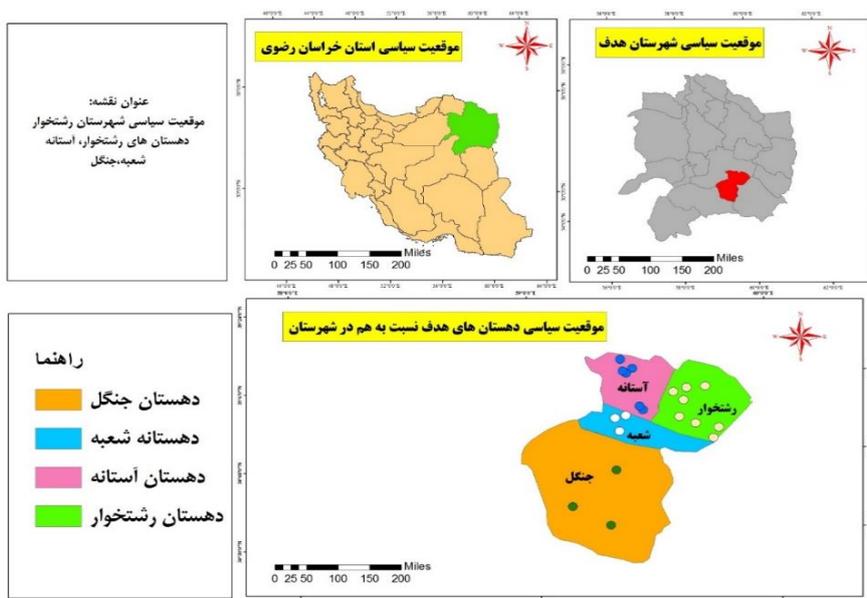
معرفی محدوده مورد مطالعه

شهرستان رشتخوار با مساحتی بالغ بر ۴۳۶۰ کیلومتر مربع از شهرستان‌های استان خراسان رضوی می‌باشد. این شهرستان از شمال و غرب به تربت حیدریه، از شرق و جنوب شرقی به شهرستان خواف و از جنوب به شهرستان گناباد مشرف است (شکل ۲). این شهرستان دارای دو بخش مرکزی و جنگل و چهار دهستان با نام‌های رشتخوار و آستانه در بخش مرکزی و

1 - Deci
2 - Spreitzer
3 - Thomas

شکل ۱. عوامل مؤثر در شکل‌گیری روستاهای خلاق و پیامدهای ناشی از آن در روستا (ماخذ: مطالعات کتابخانه‌ای و تحلیل نگارندگان، ۱۴۰۱).

شکل ۲. نقشه موقعیت شهرستان رشتخوار در کشور و استان خراسان‌رضوی (ماخذ: ترسیم نگارندگان، ۱۴۰۱)

سپس برای پایایی پرسشنامه از یک نمونه اولیه که شامل ۳۵ پرسشنامه پیش‌آزمون گرفته شد و میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد. آلفای بدست آمده برای ابعاد مختلف در (جدول ۳) آورده شده است. با توجه به اینکه میزان بدست آمده برای ابعاد مختلف بالاتر از ۷۰ درصد است، می‌توان گفت که مقیاس از پایایی قابل قبولی برخوردار است.

نتایج و بحث

از مجموع ۳۷۷ خانوار افراد مورد مطالعه ۸۸/۷ درصد (۲۸۰ نفر) را مردان و ۱۱/۳ (۹۷ نفر) زنان تشکیل داده است. بیشترین فراوانی مربوط به طبقه سنی ۳۶ تا ۴۵ سال بوده که ۱۹۵ نفر (۳۲/۳ درصد) در این طبقه سنی قرار دارند. از لحاظ میزان تحصیلات، ۹/۴ درصد افراد مورد مطالعه بی‌سواد بودند و بیش از ۱۹/۳ درصد افراد نیز تحصیلات لیسانس و بالاتر دارند.

این ۲۰ روستا دارای جمعیتی بالغ بر ۲۱۷۹۱ نفر می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران تعداد پرسشنامه‌های تکمیل شده از سوی خانوارهای روستایی مورد مطالعه ۳۷۷ مورد در سال ۱۴۰۱ بوده است. همچنین علاوه بر تکمیل پرسشنامه خانوار، تکمیل پرسشنامه خیرگان روستایی (شامل اعضای شورای اسلامی، دهیار و ریش سفیدان ساکن در روستاها) مورد توجه بوده است. در پرسشنامه از طیف لیکرت برای سنجش شاخص‌های پژوهش استفاده شده است (جدول ۲).

برای رتبه‌بندی و تحلیل فضایی روستا از نرم افزار ArcGIS و برای تحلیل داده‌های آماری از مدل تحلیل شبکه‌ای (ANP) و تحلیل‌های آماری و نرم‌افزارهای Super Decisions، SPSS استفاده گردیده است. برای روایی پرسشنامه‌ها در این مطالعه، از گروه‌های تصمیم‌ساز شامل ۱۵ نفر از نخبگان (اساتید دانشگاه)، کارشناسان یا مدیران توسعه روستایی استفاده شد.

جدول ۱. شاخص‌های خانوارهای روستایی توانمند در روستاهای شهرستان رشتخوار

ردیف	شاخص	گویه
۱	احساس معنی داری	۱- اهمیت شغلی ۲- نوع هدف خانوار در انجام امور روستایی ۳- شیوه تفکر ۴- یادگیری مداوم ۵- کسب اطلاعات نو ۶- استفاده از نظر دیگران در تصمیم‌گیری ۷- شرکت در دوره‌های آموزشی ۸- داشتن برنامه مشخص و حساب شده برای آینده ۹- داوطلبانه انجام دادن کارها
۲	احساس اعتماد	۱- شخصیت خانوارها ۲- ارزش‌های خانوار ۳- عقاید و اخلاقیات ۴- صداقت و راستگویی ۵- داشتن نگرش مثبت ۶- مشارکت در فعالیت‌های روستا ۷- توجه دولت به روستاییان ۸- اعتماد به کارشناسان ۹- اعتقاد در انجام دادن بهتر کارها به صورت گروهی
۳	احساس مؤثر بودن	۱- ایفای نقش خانوارهای روستایی در تأمین درآمد خانواده ۲- ضرورت همکاری بین روستاییان در اداره امور روستا ۳- ارتقاء اطلاعات در زمینه فرآوری محصولات کشاورزی ۴- افزایش ابتکار عمل خانوارهای روستایی
۴	احساس شایستگی	۱- خلاقیت خانوارها ۲- مشکل‌یابی و مشکل‌گشایی ۳- پیش‌قدمی در کارها ۴- جدیت در کارهای روستا ۵- ریسک‌پذیری در کارها
۵	احساس خودتعیینی	۱- پیدا کردن راه‌حل برای مشکلات جدید خود ۲- خودمختار بودن ۳- هدایت‌گر بودن ۴- ترسیم آینده روشن

ماخذ: لنگرودی و علی بیگی ۱۳۹۲، افجه و میری ۱۳۸۸، ایزدی و علوی زاده ۱۳۹۷، قیصری و همکاران ۱۳۹۱، هال ۲۰۰۸^۱، توماس و لته‌اوس ۲۰۱۰^۲، آلکیره و همکاران ۲۰۱۳^۳، سونگ، و ورنوی ۲۰۱۰^۴، مالاپیت و همکاران ۲۰۱۳^۵

- 1- Hall
- 2- Thomas Velthouse
- 3- Alkire et al
- 4- Song, & Vernooy
- 5- Malapit, et al

جدول ۲. وضعیت روستاهای مورد مطالعه در شهرستان رشتخوار

نام دهستان (جنگل)				
ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	تعداد جمعیت	تعداد نمونه
۱	جنت آباد	۷۱۲	۲۶۵۹	۳۰
۲	چاه شور	۱۳۱	۴۹۳	۱۵
۳	علی نقی سفلی	۴۰	۱۲۳	۱۰
نام دهستان (شعبه)				
ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	تعداد جمعیت	تعداد نمونه
۱	حقن آباد	۱۵۲	۵۶۲	۱۵
۲	محرم آباد	۲۲	۶۲	۱۰
۳	فیض آباد	۵۳	۱۵۰	۱۰
نام دهستان (آستانه)				
ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	تعداد جمعیت	تعداد نمونه
۱	علی آباد دامن	۳۱۳	۱۰۷۹	۲۵
۲	ملک آباد	۴۵۸	۱۵۶۹	۲۵
۳	عباس عباد فرامیشان	۹۰۲	۲۹۶۵	۳۵
۴	باسفر	۱۱۳۱	۳۹۱۷	۴۲
۵	ریوند	۴۲	۱۴۶	۱۰
۶	کاظم آباد	۴۷	۱۵۶	۱۰
نام دهستان (رشتخوار)				
ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	تعداد جمعیت	تعداد نمونه
۱	عبس آباد	۲۱۰	۶۳۴	۱۵
۲	سعادت آباد	۶۷۲	۲۳۰۸	۳۵
۳	قادر آباد	۴۴	۱۶۷	۱۰
۴	صادق آباد	۲۲	۶۷	۵
۵	مهدی آباد	۴۸۵	۱۶۱۵	۲۵
۶	دستجرد	۹	۲۴	۵
۷	فتح آباد	۸۹۳	۲۸۳۲	۳۵
۸	روح آباد	۱۰۹	۳۲۴	۱۰

ماخذ: سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵

جدول ۳. میزان آلفای کرونباخ ابعاد مورد توجه در توانمندی خانوارهای روستایی

ردیف	ابعاد	میزان آلفای کرونباخ
۱	احساس مؤثر بودن	۰/۸۰۵
۲	احساس شایستگی	۰/۸۴۷
۳	احساس معنی داری	۰/۷۳۰
۴	احساس اعتماد	۰/۸۷۰
۵	احساس خود تعیینی	۰/۷۵۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

بیشترین گروه درآمدی نیز مربوط به گروه ۵۰۰ هزار تومان تا یک میلیون تومان بوده است که نزدیک به ۵۰ درصد افراد، در این گروه درآمدی قرار دارند. نتایج بیشتر در جدول ۴ آورده شده است.

با عنایت به پرسشنامه تکمیلی، بیشتر سرپرستان خانوار (۳۹/۵ درصد) دارای شغل کشاورزی بوده‌اند و مشاغل کارگری، کارمندی و دامداری در رتبه‌های بعدی قرار دارند. متوسط درآمد ماهیانه افراد در محدوده مورد مطالعه ۷۳۰ هزار تومان است و

جدول ۴. توزیع پاسخگویان برحسب ویژگی‌های فردی و شغلی

متغیر	سطوح	فراوانی	درصد	سایر شاخص‌های آماری
جنسیت	مرد	۲۸۰	۸۸/۷	مد: مرد
	زن	۹۷	۱۱/۳	
سن (سال)	زیر ۲۵ سال	۴۵	۱۲/۲	میانگین: ۴۶/۰۵
	۲۶-۳۵	۹۰	۲۵/۶	مد: ۴۵
	۳۶-۴۵	۱۶۰	۳۷/۸	انحراف معیار: ۱۴/۵
	۴۶-۵۵	۵۲	۱۴/۵	کمینه: ۳۰
	۵۶-۶۵	۲۰	۶/۷	بیشینه: ۸۵
	۶۶ سال و بالاتر	۱۰	۳/۲	
بعد خانوار	کمتر از ۲ نفر	۱۵	۲/۱	میانگین: ۴/۳۴
	۲-۴ نفر	۱۹۰	۵۰/۵	انحراف معیار: ۱-۳۶
	۵-۷ نفر	۱۰۲	۳۰/۸	مد: ۵
	۷ نفر و بیشتر	۷۰	۱۶/۶	
تحصیلات	بی سواد	۷	۳/۴	
	ابتدایی	۲۰	۹/۸	
	راهنمایی و زیر دیپلم	۱۵۸	۴۵/۲	مد: راهنمایی و زیر دیپلم
	دیپلم	۱۰۶	۲۲/۳	
	لیسانس و بالاتر	۸۶	۱۹/۳	
شغل	کشاورزی	۱۵۲	۳۹/۵	
	کارمند	۶۰	۱۵/۶	
	کارگر	۸۰	۲۲/۴	مد: کشاورزی
	آزاد	۶۴	۱۸/۷	
	دامداری	۲۱	۳/۸	
متوسط درآمد ماهیانه (تومان)	کمتر از ۳۰۰ هزار	۱۵	۶/۵	
	۳۰۰ هزار تا ۵۰۰ هزار	۸۲	۲۲/۶	میانگین: ۷۰۳ هزار تومان
	۵۰۱ هزار تا ۱ میلیون	۲۰۱	۴۵/۵	مد: ۵۰۰ هزار تومان
	۱۰۰۰۰۰۱ هزار تا ۲ میلیون	۶۸	۲۰/۸	انحراف معیار: ۴۴۱۳۰۲
	۲ میلیون و بیشتر	۱۰	۴/۶	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

شد. هر یک از زیر معیارهای در معیار اصلی بر اساس اهمیتی که دارد، در یکی از گروهها قرار می‌گیرد. از جمع بندی پرسشنامه‌ای که جهت وزندهی به معیارها و زیر معیارها توسط مصاحبه و پرسشنامه توسط کارشناسان و همچنین تحقیقات مشابه مورد استفاده قرار گرفته بود جدول ۵ حاصل گردید.

با توجه به جدول ۵، برای تعیین اهمیت نسبی فاکتورهای مؤثر در خانوارهای روستایی توانمند در محدوده مورد مطالعه از روش تحلیل شبکه ANP استفاده شد. بر مبنای این مدل هر یک از معیارها می‌تواند بر اساس اهمیتی که دارد اعداد ۱ تا ۹ را کسب کند که در آن عدد ۱ کم اهمیت‌ترین و عدد ۹ پر اهمیت‌ترین است. بر این اساس، امتیازات زیر معیارها در مدل ANP نیز به پنج طبقه تقسیم کرده خیلی کم (عدد ۱)، کم (عدد ۳)، متوسط (عدد ۵) زیاد (عدد ۷) و خیلی زیاد (عدد ۹) تقسیم

جدول ۵. نمونه‌ای از حد ماتریس بر اساس داده‌ها و اطلاعات حاصل از بررسی‌های پیمایشی

امتیازات					ابعاد	معیار
۹	۷	۵	۳	۱	زیر معیار	معیار
	۷				اهمیت شغلی	
		۵			نوع هدف خانوار در انجام امور روستایی	
۹			۳		شیوه تفکر	
	۷				یادگیری مداوم	
	۷				کسب اطلاعات نو	
		۵			استفاده از نظر دیگران در تصمیم‌گیری	
					شرکت در دوره‌های آموزشی	
۹					داشتن برنامه مشخص و حساب شده برای آینده	
				۱	داوطلبانه انجام دادن کارها	
۹					شخصیت خانوارها	احساس معنی‌داری
		۵			ارزش‌های خانوار	
		۵			عقاید و اخلاقیات	
	۷				صداقت و راستگویی	
		۵			داشتن نگرش مثبت	
			۳		مشارکت در فعالیت‌های روستا	
	۷				توجه دولت به روستاییان	
			۳		اعتماد به کارشناسان	
		۵			اعتقاد در انجام دادن بهتر کارها به صورت گروهی	
		۵			ایفای نقش خانوارهای روستایی در تأمین درآمد خانواده	
	۷				ضرورت همکاری بین روستاییان در اداره امور روستا	احساس اعتماد
	۷				ارتقاء اطلاعات در زمینه فرآوری محصولات کشاورزی	
					افزایش ابتکار عمل خانوارهای روستایی	احساس مؤثر بودن
۹					خلاقیت خانوارها	
		۵			توانایی انجام کارها براساس میل و خواسته خود	احساس شایستگی
	۷				مشکل‌یابی و مشکل‌گشایی	
			۳		پیش‌قدمی در کارها	
		۵			جدیت در کارهای روستا	
		۵			ریسک‌پذیری در کارها	احساس خودتعیینی
				۱	پیدا کردن راه‌حل برای مشکلات جدید خود	
	۷				خودمختار بودن	
۹					هدایت‌گر بودن	احساس خودتعیینی
			۳		ترسیم آینده روشن	

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

تحلیل وزن معیارها و زیر معیارها در مدل ANP که توسط کارشناسان خبره وزن دهی شده بودند از نرم افزاری Super Decisions استفاده شد. (جدول ۶) نمودار خوشه‌ای وزن زیر معیارها مؤثر در واکاوی تأثیرگذاری خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق را نشان می‌دهد. نتایج این بررسی

با توجه به جدول ۶ جهت تعیین اهمیت نسبی فاکتورهای مؤثر در واکاوی تأثیرگذاری خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق در محدوده مورد مطالعه، مقایسه زوجی شاخص‌های مختلف، بر اساس نظرات کارشناسی گروه‌های مختلف (اساتید دانشگاه و مدیران روستایی) انجام گردید. برای

محاسبه گردید که نهایتاً میانگین تأثیرگذاری شاخص‌ها در سطح هر یک از روستاهای مورد مطالعه تعیین گردید. نتایج تحقیق مؤید آن است که شدت تأثیرگذاری در بین ۵ روستا از ۲۰ روستای مورد مطالعه، در سطح نسبتاً قوی و در ۴ روستا نیز در سطح متوسط می‌باشد. از این رو، بر اساس یافته‌های تحقیق، روستاهای شهرستان رشتخوار (خراسان رضوی) از نظر واکاوی تأثیرگذاری شاخص‌های خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق در سطح متوسطی بوده است. در این میان، از بین روستاهای مورد مطالعه، روستاهایی همچون باسفر، جنت آباد و همچنین فتح‌آباد به دلیل خلاقیت خانوارها، اهمیت شغلی، شخصیت خانوارها، داشتن برنامه حساب شده و مشخص برای آینده و غیره، بیشترین تأثیرگذاری را دارا می‌باشند (شکل ۳).

نشان می‌دهد که شاخص‌های خلاقیت خانوارها (۰/۹۷۲۵)، اهمیت شغلی (۰/۹۱۷۷)، شخصیت خانوارها (۰/۸۸۴۷) دارای بیشترین وزن هستند.

با توجه به جدول ۷ وضعیت شاخص‌های مرتبط با واکاوی تأثیرگذاری خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق در ۳۷۷ خانوار نمونه نیز مؤید آن است که خلاقیت خانوارها با میانگین ۳/۹۷، و نبود اهمیت شغلی با میانگین ۳/۹۵، به ترتیب دارای بالاترین میانگین در سطح محدوده مورد مطالعه می‌باشند (جدول ۷).

با توجه به شکل ۳ بر اساس درجه اهمیت شاخص‌های مرتبط با واکاوی تأثیرگذاری خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق و وضعیت آنها در خانوارهای مورد مطالعه، شدت تأثیرگذاری شاخص‌ها در سطح ۳۷۷ خانوار نمونه

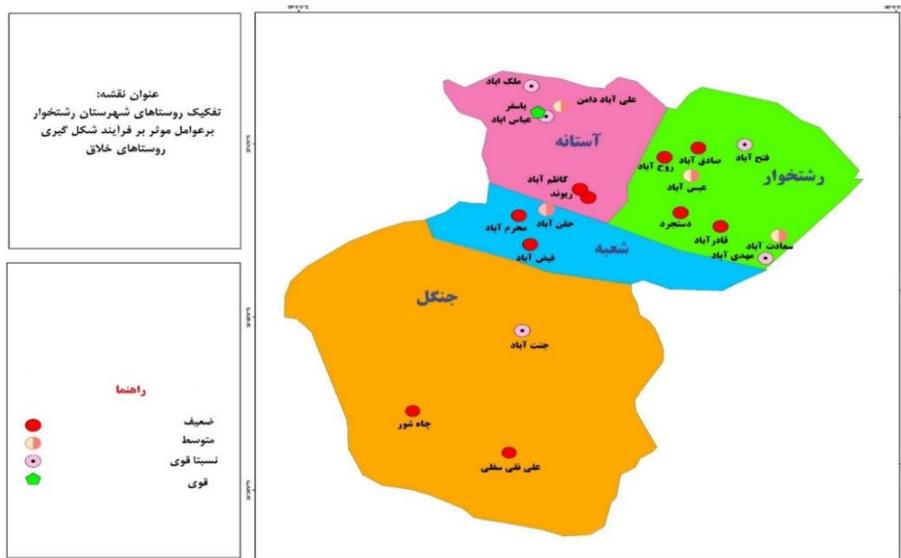
جدول ۶. وزن‌های حاصل از مقایسه زوجی شاخص‌های مطرح در تعیین واکاوی تأثیرگذاری خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق

وزن	زیرمعیار	معیار	وزن	زیر معیار	معیار
۰/۸۸۴۷	شخصیت خانوارها	اعتماد	۰/۹۱۷۷	اهمیت شغلی	احساس مفید داری
۰/۵۴۰۱	ارزش‌های خانوار		۰/۶۳۹۷	نوع هدف خانوار در انجام امور روستایی	
۰/۵۳۲۸	عقاید و اخلاقیات		۰/۶۴۱۱	شیوه تفکر	
۰/۶۵۳۶	صداقت و راستگویی		۰/۵۰۳۷	یادگیری مداوم	
۰/۵۸۷۱	داشتن نگرش مثبت		۰/۶۴۸۰	کسب اطلاعات نو	
۰/۶۱۱۲	مشارکت در فعالیتهای روستا		۰/۶۸۰۵	استفاده از نظر دیگران در تصمیم‌گیری	
۰/۶۶۴۷	توجه دولت به روستاییان		۰/۵۷۴۶	شرکت در دوره‌های آموزشی	
۰/۳۸۹۷	اعتماد به کارشناسان		۰/۸۲۳۱	داشتن برنامه مشخص و حساب شده برای آینده	
۰/۶۰۴۹	اعتقاد در انجام دادن بهتر کارها به صورت گروهی		۰/۵۶۹۲	داوطلبانه انجام دادن کارها	
۰/۴۷۶۰	پیدا کردن راه‌حل برای مشکلات جدید خود		خودتعیین‌پذیری	۰/۳۷۶۶	
۰/۶۷۲۲	خودمختار بودن	۰/۴۹۸۰		ضرورت همکاری بین روستاییان در اداره امور روستا	
۰/۵۹۹۰	هدایت‌گر بودن	۰/۳۴۵۵		ارتقاء اطلاعات در زمینه فرآوری محصولات کشاورزی	
۰/۴۰۷۴	ترسیم آینده روشن	۰/۶۸۷۷		افزایش ابتکار عمل خانوارهای روستایی	
وزن	زیرمعیار	معیار			
۰/۹۷۲۵	خلاقیت خانوارها	احساس تابستگی			
۰/۷۰۲۹	توانایی انجام کارها براساس میل و خواسته خود				
۰/۷۹۴۰	مشکل‌یابی و مشکل‌گشایی				
۰/۵۶۴۱	پیش‌قدمی در کارها				
۰/۶۲۷۹	جدیت در کارهای روستا				
۰/۷۵۶۸	ریسک‌پذیری در کارها				

جدول ۷. وضعیت شاخص‌های قابل توجه در واکاوی تأثیرگذاری خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق

ردیف	شاخص‌ها	فراوانی					میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم			
۱	نوع هدف خانوار در انجام امور روستایی	۱۰/۱	۱۴/۴	۱۴/۱	۳۳/۸	۲۷/۶	۳/۶۰	۱/۳۰۴	۰/۳۶۹
۲	داوطلبانه انجام دادن کارها	۱۱/۳	۲۱/۷	۱۸/۶	۳۰/۱	۳/۱۸	۳/۲۳	۱/۴۶۵	۰/۳۹۹
۳	یادگیری مداوم	۱۰/۴	۲۵/۶	۳۲/۱	۱۹/۲	۱۲/۷	۲/۹۸	۱/۱۶۸	۰/۳۹۳
۴	داشتن برنامه مشخص و حساب شده برای آینده	۷	۷/۶	۱۳/۸	۳۶/۹	۳۴/۶	۳/۸۹	۱/۲۳۱	۰/۲۹۱
۵	جدیت در کارهای روستا	۱۰/۱	۱۴/۴	۱۴/۱	۳۳/۸	۲۷/۶	۳/۵۳	۱/۶۲۱	۰/۳۶۲
۶	داشتن نگرش مثبت	۱۴/۹	۱۵/۵	۱۵/۲	۳۵/۵	۱۸/۹	۳/۲۸	۱/۲۳۸	۰/۴۰۷
۷	عقاید و اخلاقیات	۱۴/۴	۲۴/۵	۱۱	۳۴/۹	۱۵/۲	۳/۱۲	۱/۳۸۱	۰/۴۲۲
۸	ضرورت همکاری بین روستاییان در اداره امور روستا	۱۶/۶	۲۷/۶	۲۹/۳	۱۹/۴	۷	۲/۷۳	۱/۱۶۰	۰/۴۲۴
۹	اهمیت شغلی	۳/۴	۹	۷/۶	۴۹/۳	۳۰/۷	۳/۹۵	۱/۰۲۴	۰/۲۵۹
۱۰	هدایت‌گر بودن	۳/۴	۱۲/۴	۳۰/۷	۱۸	۳۵/۵	۲/۶۸	۱/۱۷۳	۰/۳۱۷
۱۱	خودمختار بودن	۱۴/۹	۱۶/۶	۱۶/۹	۲۴/۲	۳۷/۳	۳/۳۲	۱/۴۱۴	۰/۴۲۵
۱۲	پیدا کردن راه‌حل برای مشکلات جدید خود	۲۱/۷	۲۸/۷	۲۲	۱۳/۵	۱۴/۱	۲/۷۰	۱/۳۳۹	۰/۴۹۲
۱۳	استفاده از نظر دیگران در تصمیم‌گیری	۳/۱	۱۲/۱	۱۷/۵	۴۳/۱	۲۴/۲	۳/۷۳	۱/۰۵۴	۰/۲۸۲
۱۴	پیش‌قدمی در کارها	۱۴/۶	۱۴/۴	۳۱	۱۸/۹	۲۱/۱	۳/۲۰	۱/۳۱۸	۰/۴۱۵
۱۵	اعتماد به کارشناسان	۱۲/۴	۱۴/۴	۲۸/۵	۲۹	۱۵/۸	۲/۵۵	۱/۳۹۰	۰/۵۴۵
۱۶	شخصیت خانوارها	۷/۳	۶/۸	۸/۷	۴۳/۴	۳۳/۸	۳/۹۱	۱/۵۱۲	۰/۲۹۱
۱۷	مشکل‌یابی و مشکل‌گشایی	۶/۸	۷/۳	۱۲/۷	۴۰	۳۲/۲	۳/۸۶	۱/۱۵۹	۰/۳۰۰
۱۸	ریسک‌پذیری در کارها	۷	۶/۸	۲۷/۶	۲۹	۲۹/۶	۳/۸۵	۱/۵۳۹	۰/۲۹۳
۱۹	اعتقاد در انجام دادن بهتر کارها به صورت گروهی	۹/۹	۹/۶	۴۰	۱۵/۸	۲۴/۸	۳/۳۶	۱/۲۳۰	۰/۳۶۶
۲۰	ارزش‌های خانوار	۱۴/۶	۱۴/۴	۳۱	۱۸/۹	۲۱/۱	۳/۱۷	۰/۴۰۱	۰/۴۱۱
۲۱	ارتقاء اطلاعات در زمینه فرآوری محصولات کشاورزی	۳۹/۹	۳۰/۱	۸/۷	۶/۸	۴/۵	۱/۸۶	۱/۸۹۱	۰/۶۶
۲۲	شرکت در دوره‌های آموزشی	۱۳	۱۹/۷	۱۹/۷	۲۴/۸	۲۲/۸	۳/۲۵	۱/۳۴۹	۰/۴۱۵
۲۳	ترسیم آینده روشن	۱۴/۹	۱۵/۵	۱۵/۲	۳۵/۵	۱۸/۹	۳/۷۲	۰/۷۸۹	۰/۴۰۸
۲۴	ایفای نقش خانوارهای روستایی در تأمین درآمد خانواده	۵۰/۱	۲۳/۹	۸/۵	۹	۸/۵	۲/۰۲	۱/۷۸۶	۰/۶۴۱
۲۵	خلاقیت خانوارها	۱۲/۷	۱۱/۳	۱۲/۷	۳۶/۱	۲۷/۳	۳/۹۷	۰/۳۰۱	۰/۲۹۲
۲۶	توانایی انجام کارها براساس میل و خواسته خود	۷/۶	۱۱/۵	۴۷/۳	۱۵/۸	۱۷/۷	۳/۷۷	۰/۸۷۰	۰/۳۴۱
۲۷	افزایش ابتکار عمل خانوارهای روستایی	۷	۶/۸	۲۷/۶	۲۹	۲۹/۶	۳/۷۵	۰/۸۰۱	۰/۲۸۵
۲۸	شیوه تفکر	۷	۷/۶	۳۶/۹	۱۳/۸	۳۴/۶	۳/۶۱	۰/۹۸۲	۰/۴۶۹
۲۹	صداقت و راستگویی	۷/۶	۱۰/۱	۳۳/۴	۲۵/۴	۲۴/۵	۳/۶۵	۰/۹۵۰	۰/۲۲
۳۰	کسب اطلاعات نو	۱۲/۷	۱۱/۳	۱۲/۷	۳۶/۱	۲۷/۳	۳/۶۲	۱/۰۱۲	۰/۲۴۶
۳۱	توجه دولت به روستاییان	۳	۱۳/۵	۱۶/۳	۳۷/۵	۳۲/۴	۳/۶۸	۰/۹۱۰	۰/۳۳۰
۳۲	مشارکت در فعالیتهای روستا	۹/۷	۱۵/۵	۴۹/۵	۱۹/۸	۵/۵	۳/۵۱	۱/۰۳۲	۰/۲۰۱

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

شکل ۳. پراکنش روستاهای مورد مطالعه به تفکیک عوامل اثرگذار توانمندی خانوارهای روستایی در شکل‌گیری روستاهای خلاق (ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۱)

وابسته را تبیین می‌کند. همچنین میزان انحراف استاندارد ضریب تعیین برابر با ۰/۰۱۵ است که بسیار کوچک‌تر از ضریب تعیین است. بنابراین مدل برازش داده شده برای انجام پژوهش مناسب است که نشان دهنده رابطه خطی و مستقیم بین توسعه شکل-گیری روستاهای خلاق و خانوارهای روستایی توانمند در منطقه مورد مطالعه است.

با توجه به جدول ۸ رابطه خطی بین توانمندی خانوارهای روستایی و شکل‌گیری روستای خلاق، از تحلیل واریانس و آماره فیشر استفاده شده است. با توجه به یافته‌های جدول ۸ مقدار ضریب تعیین و ضریب تعیین تصحیح شده برای مدل به کار رفته در پژوهش برابر با ۰/۹۹۵ که نزدیک به یک است و نشان می‌دهد، متغیر مستقل ۹۹ درصد تغییرات مربوط به متغیر

جدول ۸. تحلیل واریانس عوامل تأثیرگذار بر توانمندی خانوارهای روستایی از طریق شکل‌گیری روستای خلاق

ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تصحیح شده	اشتباه معیار
۰/۹۹۹	۰/۹۹۵	۰/۹۹۵	۰/۰۱۵

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

مورد مطالعه داشته است و باعث افزایش نقش توانمندی در خانوارهای روستایی از طریق بهبود شکل‌گیری روستاهای خلاق در زمینه‌های مختلف از جمله اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و کالبدی و غیره می‌شود. این امر به نوبه خود کاهش به تمایل مهاجرت و تداوم ماندگاری در روستاهای محل سکونت را افزایش داده است. از این رو می‌توان گفت که، توسعه و فرآیند شکل‌گیری روستاهای خلاق رابطه خطی و مناسبی با توانمندی خانوارهای روستایی در محدوده مورد مطالعه داشته است.

بررسی نتایج آنالیز واریانس جدول ۹ نشان داد، فرض صفر مبنی بر عدم معنی‌داری رگرسیون، با اطمینان ۹۹ درصد رد می‌شود و لذا مدل رگرسیون معناداری است؛ بنابراین می‌توان از این متغیر (روستاهای خلاق) برای پیش‌بینی متغیر وابسته (توانمندی خانوارهای روستایی) استفاده کرد. براساس یافته‌های آزمون تحلیل واریانس می‌توان این چنین اظهار کرد که ایجاد و شکل‌گیری روستای خلاق و توسعه آن در روستاهای شهرستان رشتخوار اثرات مثبتی بر توانمندی خانوارهای روستایی در منطقه

جدول ۹. تحلیل واریانس وجود رابطه خطی بین توسعه فرآیند شکل‌گیری روستاهای خلاق و توانمندی خانوارهای روستایی

مؤلفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	سطح معناداری
اثر رگرسیون	۴۷/۰۷۵	۵	۹/۶۱۵	۳۸۲۱۵/۱۶۰	۰/۰۰۰
باقی مانده	۰/۰۷۸	۳۷۱	۰/۰۰۰		
کل	۴۷/۱۵۳	۳۷۶	-		

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

کارهای روستا، ریسک‌پذیری در کارها داشته است. در نهایت فرآیند شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق در روستاهای شهرستان رشتخوار با توجه به مدل رگرسیون چند متغیره نشان داد که کم-ترین تأثیرگذاری مربوط به احساس مؤثر بودن به میزان ۰/۱۹۰ است که منجر به بهبود مواردی از قبیل ایفای نقش خانوارهای روستایی در تأمین درآمد خانواده، ضرورت همکاری بین روستاییان در اداره امور روستا، ارتقاء اطلاعات در زمینه فرآوری محصولات کشاورزی، افزایش ابتکار عمل خانوارهای روستایی شده است.

باتوجه به جدول ۱۰ بررسی شکل‌گیری روستاهای خلاق بیشتر در اثر کدام بعد خانوارهای روستایی توانمند بوده است» در روستاهای شهرستان رشتخوار از مدل رگرسیون چند متغیره استفاده شد. بررسی یافته‌های این آزمون (جدول ۱۰) نشان داد که بیشترین اثر شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق مرتبط به احساس شایستگی با ضریب ۰/۳۷۹ بوده است. در این راستا، شکل‌گیری روستاهای خلاق اثرات مثبتی چون خلاقیت خانوارها، توانایی انجام کارها براساس میل و خواسته خود، مشکل‌یابی و مشکل‌گشایی، پیش‌قدمی در کارها، جدیت در

جدول ۱۰. ضرایب میزان تحت تأثیر قرارگیری فرآیند سکونتگاه‌های خلاق از طریق توانمندی خانوارهای روستایی

عوامل	ضریب استاندارد	ضریب غیر استاندارد		T	معناداری
		B	خطای استاندارد		
عرض از مبدا	-	۰/۰۰۸	۰/۰۶۲	۷/۷۹۰	۰/۰۰۰
احساس معنی‌داری	۰/۳۱۵	۰/۰۰۲	۰/۲۰۵	۷۹/۴۶۲	۰/۰۰۰
احساس اعتماد	۰/۲۸۰	۰/۰۰۲	۰/۱۹۳	۱۲۰/۶۳۰	۰/۰۰۰
احساس مؤثر بودن	۰/۱۹۰	۰/۰۰۳	۰/۱۹۹	۷۵/۱۳۵	۰/۰۰۰
احساس شایستگی	۰/۳۷۹	۰/۰۰۲	۰/۱۹۲	۱۱۱/۳۱۵	۰/۰۰۰
احساس حق انتخاب	۰/۲۶۰	۰/۰۰۲	۰/۱۷۲	۷۴/۱۹۳	۰/۰۰۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. بررسی یافته‌های این مدل نشان دهنده تأثیر مثبت این ابعاد بر توانمندی خانوارهای روستایی در روستاهای منطقه شده است. یافته‌ها نشان داد که، بین تمام مؤلفه‌های احساس معنی‌داری، اعتماد، مؤثر بودن، شایستگی و در نهایت حق انتخاب حاصل از نقش آن‌ها در فرآیند شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق رابطه معناداری

بررسی تأثیرگذاری مستقیم و غیر مستقیم (جدول ۱۱) هر یک از ابعاد احساس معنی‌داری، احساس اعتماد، احساس مؤثر بودن، احساس شایستگی و احساس حق انتخاب بر توانمندی خانوارهای روستایی در سطح روستاهای نمونه از مدل تحلیل مسیر استفاده شده است. در این مدل از ابعاد ۵ گانه فوق به عنوان متغیرهای مستقل و توانمندی خانوارهای روستایی به

وجود دارد.

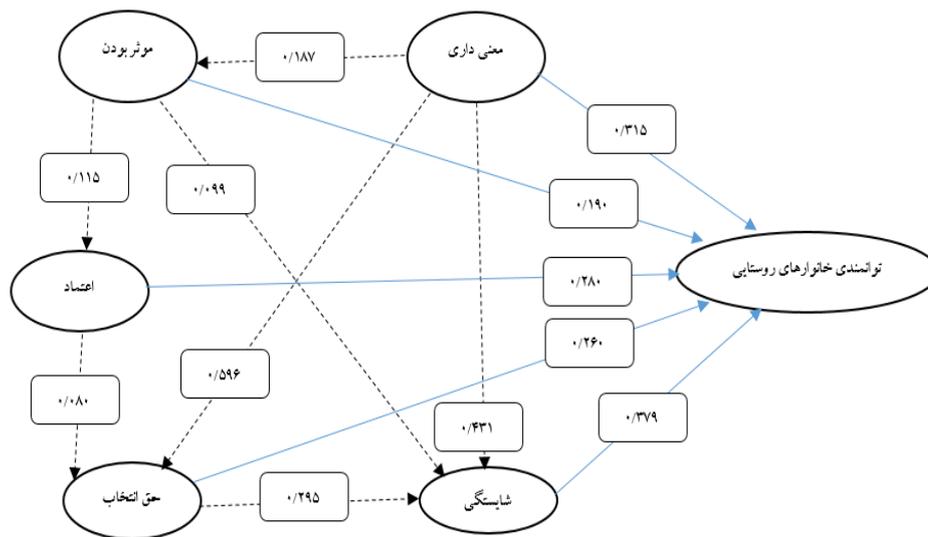
اثر کلی مربوط به بعد احساس مؤثر بودن ۰/۱۹۳ بوده است. همچنین اثرات مستقیم و غیر مستقیم هریک از ابعاد و مؤلفه‌ای پژوهش بر توانمندی خانوارهای روستایی در روستاهای شهرستان رشتخوار (شکل ۴) نشان داده شده است

اما از این میان و در زمینه اثرات مستقیم و غیر مستقیم و کلی نشان می‌دهد که بیشترین اثر کلی مربوط به عامل احساس شایستگی ۰/۳۷۹ و عامل احساس معنی‌داری ۰/۳۱۵ و کمترین

جدول ۱۱. اثرات مستقیم و غیرمستقیم و کلی ابعاد توانمندی خانوارهای روستایی

ابعاد	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کلی	اولویت
معنی‌داری	۰/۳۱۵	-	۰/۳۱۵	۲
اعتماد	۰/۲۸۰	۰/۰۰۱	۰/۲۸۱	۳
مؤثر بودن	۰/۱۹۰	۰/۰۶۲	۰/۲۵۲	۵
شایستگی	۰/۳۷۹	-	۰/۳۷۹	۱
حق انتخاب	۰/۲۶۰	۰/۰۰۴	۰/۲۶۴	۴

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

شکل ۴. مدل تحلیل مسیر عوامل (مستقیم و غیر مستقیم) بر توانمندی خانوارهای روستایی

عوامل اصلی عدم گسترش شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق در مناطق روستایی در سطح روستاهای شهرستان رشتخوار می‌توان به عدم تأمین نیازهای مالی برای ایجاد زیرسازیه‌ها و بسترهای مورد نیاز از سمت مدیران دستگاه‌های ذی ربط دولتی و خصوصی اشاره کرد. از دیگر موانع توسعه روستاهای خلاق در این منطقه می‌توان به کم‌توجهی و عدم استفاده از نبره‌های متخصص در زمینه‌های مختلف و استفاده از ایده‌های آن‌ها در

برای بررسی مهم‌ترین موانع توسعه شکل‌گیری روستاهای خلاق در منطقه مورد مطالعه از روش کیفی و مصاحبه با مدیران و مطلعان محلی استفاده شد. بررسی‌ها در این زمینه نشان داد که، تلاش‌های فراوان مسئولان محلی و مشارکت‌های مردمی برای شناسایی عوامل مؤثر بر فرآیند شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق در مناطق روستایی صورت گرفته است اما همچنان روستاهای این منطقه با مشکلاتی در این زمینه مواجه هستند. از

راستای توسعه شکل‌گیری روستاهای خلاق اشاره نمود.

نتیجه‌گیری

به طوری که پیش بینی می‌شود که با همین روند تا سال ۲۰۵۰، حدود ۷۰ درصد مردم دنیا در شهرها زندگی خواهند کرد و روستا از چرخه جمعیت خالی خواهد شد و اگر جمعیتی در روستا باقی بماند، روستا دیگر آن توسعه و شادابی تولید و سرزندگی را نخواهد داشت و در انزوا و رکود غرق خواهد شد و باید با توجه به جهانی شدن در راستای آن فکری بشود. تجربه زندگی مردم در روستا چگونه است و چه چیزی مایه انگیختگی آن‌هاست. چطور یک روستای زنده می‌تواند در برابر تغییرات، پایدار و تاب‌آور باشد.

فشار جهانی شدن، تأثیر و نفوذ فناوری و پیامدهای تنوع در سیاست‌گذاری روستایی را مهم‌ترین عوامل مؤثر بر آینده روستا می‌دانند. اما کدام رویکرد توسعه‌ای است که می‌تواند آینده روستاها را تا حد زیادی پایدار و بهینه کند. روستاهای شهرستان رشت‌خوار همچون دیگر روستاهای دنیا آینده مبهم و پیچیده‌ای پیش رو دارد.

ایده سکونتگاه‌های خلاق روستایی یکی از نظریاتی است که در دو دهه اخیر قوت گرفته و تلاش می‌کند که شکل‌گیری آینده روستاهای دنیا را با تأکید بر مفهوم اقتصاد خلاق توصیف کند. ایده‌ای که در سیاست‌گذاری روستایی در جهان هم بسیار مورد استقبال قرار گرفته است. در این راستا، برای شکل‌گیری و ایجاد سکونتگاه‌های خلاق روستایی نیاز به نیروی انسانی توانمند است. تا این نیروی انسانی توانمند بتوانند پایداری سکونتگاه‌های خلاق روستایی را رقم بزنند. در این میان، پژوهش حاضر با هدف واکاوی تأثیرگذاری شاخص‌های خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان رشت‌خوار) انجام گردیده است.

نتایج تحقیق حاضر در مقایسه با مطالعات مشابه در ارتباط با هریک از مقولات سکونتگاه‌های خلاق روستایی و توانمندی خانوارهای روستایی قابل توجه می‌باشد. زیرا علی‌رغم پژوهش‌های متعدد در هریک از حوزه‌های فوق، در این پژوهش، هر دو مقوله باهم و به شکل تلفیقی مورد توجه بوده و نقش تأثیرگذاری خانوارهای روستایی توانمند در فرآیند شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق روستایی توجه شده است.

بررسی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین اثر شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق مرتبط به احساس شایستگی با ضریب ۰/۳۷۹ بوده است. بررسی تأثیرگذاری مستقیم و غیر مستقیم هریک از ابعاد احساس معنی‌داری، احساس اعتماد، احساس مؤثر بودن، احساس شایستگی و احساس حق انتخاب بر توانمندی خانوارهای روستایی در سطح روستاهای نمونه که از مدل تحلیل مسیر استفاده شده است، نشان می‌دهد که بین تمام مؤلفه‌های احساس معنی‌داری، اعتماد، مؤثر بودن، شایستگی و در نهایت حق انتخاب حاصل از نقش آن‌ها در فرآیند شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق رابطه معناداری وجود دارد.

جمع‌بندی نتایج تحقیق موید آن است که تأثیرات توانمندی خانوارهای روستایی در شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق روستایی در سطح روستاهای مورد مطالعه دارای تفاوت بسیار بوده است که دلایلی همچون خلاقیت خانوارها، اهمیت شغلی، شخصیت خانوارها، داشتن برنامه حساب شده و مشخص برای آینده و از مهم‌ترین آن‌ها به شمار می‌رود.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که، روستاهای شهرستان رشت‌خوار (خراسان رضوی) از نظر واکاوی تأثیرگذاری شاخص‌های خانوارهای توانمند بر شکل‌گیری روستاهای خلاق در سطح متوسطی بوده است. در این میان، از بین روستاهای مورد مطالعه، روستاهایی همچون باسفر، جنت آباد و همچنین فتح‌آباد به دلیل خلاقیت خانوارها، اهمیت شغلی، شخصیت خانوارها، داشتن

سطح شهرستان رشتخوار و همچنین جهانی شدن روستاها (گسترده‌گی روزافزون و به کارگیری تکنولوژی‌های نوین) برای ایجاد و شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق روستایی تسهیلات و اعتبارات لازم و ارائه آموزش‌های لازم به برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران توسعه روستایی در سطح روستاهای شهرستان رشتخوار اجرایی شود.

- ❖ با توجه به اینکه امروزه روابط مابین خانوارها از فضای سردی برخوردار است در این راستا سازمان‌های ذی ربط و مسئولین باید تلاش حداکثری داشته باشند تا خانوارها در فضای روستایی صداقت و صمیمیت را در تعاملات با یک-دیگر درک کرده و در جهت دست‌یابی به آن تلاش کنند.
- ❖ استفاده حداکثری در جهت شناساندن شاخص‌های توانمندی در بین روستاییان و مسئولان روستایی.
- ❖ با توجه به روند جهانی شدن روستاها، وضعیت پایین تحصیلی در بین خانوارها می‌تواند چراغ قرمزی برای برنامه‌ریزان روستایی باشد.
- ❖ تشکیل و تشویق NGOها در جهت تبلیغات و آموزش زمینه‌های به وجود آمدن توانمندی در روستاییان جهت شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق روستایی

برنامه حساب شده و مشخص برای آینده و غیره، بیشترین تأثیرگذاری را دارا می‌باشند.

در این میان، روستاهایی که دارای خانوارهای توانمند هستند، این توانمندی خانوارها توانسته تأثیرات شگرفی در فرآیند شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق داشته باشد. با توجه به شرایط طبیعی و مناسب بسیاری از روستاهای شهرستان رشتخوار در زمینه شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق، با فراهم کردن امکانات لازم و برنامه‌ریزی‌های دقیق و اصولی و به کارگرفتن نیروهای انسانی توانمند در زمینه سکونتگاه‌های خلاق روستایی، می‌توان زمینه پیشرفت و توسعه هرچه بیشتر روستاهای شهرستان رشتخوار را فراهم آورد.

به هر حال، براساس جمع‌بندی نتایج حاصل از پرسشنامه‌های روستا (نظرات اعضای شورای اسلامی و دهیاران روستاها یا ریش سفیدان ساکن در روستاها) و پرسشنامه خانوار (نظرات سرپرستان خانوارهای مورد مطالعه یا همسران آنها) توجه به موارد زیر در جهت ارتقاء نقش خانوارهای روستایی توانمند در شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق روستایی ضروری می‌باشد:

- ❖ با توجه به اینکه شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق روستایی رابطه مستقیمی با توانمندی خانوارهای روستایی نسبت به این حوزه دارد، پیشنهاد می‌شود آموزش‌هایی در سطح خانوارهای روستایی در خصوص چگونه خلاق کردن روستاها و چگونگی شکل‌گیری سکونتگاه‌های روستایی خلاق توسط اساتید مجرب به مرحله اجرا درآید.
- ❖ پیشنهاد می‌شود که، با توجه به پراگندگی روستاها در

منابع

<https://doi.org/10.30490/rvt.2020.289507.1069>
ایزدی، ع، علوی‌زاده، س، ا. ۱۳۹۷. واکاوی نقش توانمندی روان‌شناختی دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان رشتخوار)، نشریه کاوش -

ابریشمی، ح، بیدرام، ر، ماجد، و، بخشایش، ا. ۱۳۹۸. امکان‌سنجی توسعه پایدار روستایی از طریق توسعه صنایع خلاق (مطالعه موردی: صنایع دستی روستاهای منتخب استان اصفهان)، فصلنامه روستا و توسعه، ۲۲(۸۸): ۶۹-۵۱.

- در اجتماعات روستایی ایران، فصلنامه علمی - پژوهشی علوم اجتماعی، ۱۷(۲۶): ۵۵-۲۷. https://jnoe.ut.ac.ir/issue_2062_3745.html
- حجاریان، ا. ۱۴۰۰. ارزیابی علی مؤلفه‌های مؤثر بر روستاهای خلاق با استفاده از تکنیک دیمتل فازی، ۱۳(۱): ۱۹۶-۱۷۳. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.323853.66865>
- چرمچیان لنگرودی، م، علی بیگی، ا. ح. ۱۳۹۲. بررسی عوامل مؤثر بر توانمندسازی روانشناختی زنان روستایی، فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه، ۴(۱): ۱۹۲-۱۶۵. https://jzvj.marvdasht.iau.ir/issue_7_8.html
- راست قلم، م، صیدایی، س، ا، نوری، س، ه. ۱۳۹۵. تعیین پیشران‌های کلیدی رهیافت روستاهای خلاق با استفاده از نرم افزار میک مک، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۷(۲): ۳۲۹-۳۱۹. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20087373.1395.7.2.4.7>
- رمز گویان، غ. ا. مامی زاده، ج و امیرآبادی، ع. ر. ۱۳۸۳. تأثیر بهبود کیفیت زندگی کاری بر بهره‌وری کارکنان: مطالعه موردی مجتمع عالی قم، پژوهش مدیریت پیشرو، ۱۰(۴): ۳۵۹-۳۴۸. <https://sid.ir/paper/496490/fa>
- رحیمی، م. ۱۳۹۲، شهر خلاق (مبانی و شاخص‌های نظری) با تأکید بر شهر تهران، همایش ملی هنرهای خلاق قشم. <http://rpc.tehran.ir>
- رفیعی، ا، قلندری، ض، رودینی، م، ا. ۱۳۹۰. تأثیر یادگیری سازمانی بر نوآوری در سازمان برای بهره‌گیری از مزایای جهانی، اولین کنفرانس ملی کارآفرینی، تعاون و جهاد اقتصادی، دانشگاه آزاد نطنز. <https://civilica.com/doc/136362>
- عینالی، ج، محمدی‌یگانه، ب، قاسملو، ح. ۱۳۹۸. نقش گردشگری خلاق در توسعه پایدار مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستاهای تاریخی - فرهنگی شمال غرب کشور)، های جغرافیایی مناطق روستایی، ۶(۱): ۲۲۷-۱۹۹. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2345332.1397.6.1.9.0>
- افجه، علی اکبر، میری، عبدالرضا. ۱۳۸۸، الگوی توانمندی برای ارتقای عملکرد کارکنان صنعت قطعه‌سازی خودرو در ایران، فصلنامه علوم مدیریت ایران، ۴(۱۴): ۱۶۹-۱۴۹. http://journal.iams.ir/issue_3_6.html
- الوانی، س، م. ۱۳۹۱. مدیریت عمومی، تهران، چاپ اول، انتشارات نشرنی.
- اعظمی، م. خیاطی، م. ۱۳۹۳. تحلیل توانمندسازی اقتصادی روستایی و عوامل تعیین‌کننده آن (مطالعه موردی: شالیکاران رشت)، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۳(۵): ۵۵-۴۳. <https://doi.org/10.22067/jrrp.v3i5.23337>
- برندگی، ب، تعمتی، د. ۱۳۹۱. گردشگری خلاق، راهی به سوی توسعه، اولین همایش ملی گردشگری و طبیعت‌گردی ایران و زمین، ۱۷ اسفند ۱۳۹۱. <https://civilica.com/doc/195549>
- جاجرمی، ک. ۱۳۹۴. فضاهای روستایی اثر ژان پل دیری، ترجمه کاظم جاجرمی، چاپ اول، انتشارات سازمان جغرافیایی.
- جهانیان، ر. ۱۳۹۵. عوامل مؤثر در پرورش و توسعه خلاقیت دانش‌آموزان مدارس ابتدایی استان البرز، فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۶(۲): ۲۰۲-۱۷۵. <https://civilica.com/doc/602758>
- جهان‌تبع، ح، عنابستانی، ع، میرلطفی، م، خوارزمی ۱۴۰۰، تحلیل اثرگذاری شاخص‌های روستاهای خلاق بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی (مورد شناسی: منطقه سیستان)، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، ۱۱(۱۳): ۹۶-۷۱. <https://doi.org/10.22111/gaij.2021.6110.71>
- حسن‌زاده، د، ایزدی جیران، ا. ۱۳۸۸. بررسی جایگاه توسعه پایدار

- تهران، انتشارات سمت.
- موسوی، م.ن. ۱۳۹۳. رتبه بندی محلات شهر سردشت از نظر حرکت به سوی خلاقیت با تأکید بر تحقق شهر خلاق با استفاده از تاپسیس و ANP، مجله جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌های، ۱۰(۲): ۳۸-۱۹.
- <https://doi.org/10.22111/gaij.2014.1476>
- ماجدی، ح.، عندلیب، ع.، و مشارزاده محرابی، ز. ۱۳۹۴. شناسایی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در پروژه های توسعه شهری. باغ نظر: مجله علمی پژوهشی نظر، هنر، معماری و شهرسازی، ۳۲(۱۲): ۱۲-۳. https://www.baghsj.com/issue_1455_1456.html
- مختاری ملک آبادی، ر.، مرصوصی، ن.، علی اکبری، ا.، امینی، د. ۱۳۹۴. شاخص های بومی شهر خلاق با رویکرد ایرانی اسلامی، فصلنامه جغرافیا، انجمن جغرافیای ایران، دوره جدید، ۱۳(۴۷): ۱۷۷-۱۶۱.
- <https://sid.ir/paper/150457/fa>
- Alsop, R., Frost, B., Mette & Holland, Jeremy. (2006). Empowerment In Practice: From Analysis To Implementation. World Bank.
- Alkire, S., Meinzen-Dick, R., Peterman, A., Quisumbing, A., Seymour, G. (2013). The women's empowerment in agriculture index. *World Development*, (52): 71-91. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2013.06.007>
- Buregeman, R. Schopf, P. (2006). Managing the internal corporate venturing process. *Solan management review. Council for small business. Boston.* <https://doi.org/10.1175/JCLI3765.1>
- Bandura, A. (1997). Self-Efficacy: The Exercise of Control, W.H. Freeman, New York, NY, rentice Hall, *Englewood Cliffs, NJ.*
- Can, D. and Ngo, V. (2017). Building "Creative Tourism" In Duong Lam Ancient Village. *International Journal of Management and Applied Science*, 3 (7): 79-83. IJMAS-IRAJ-DOIONLINE-8612
- مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، ۸(۲): ۳۹-۱۹. <https://doi.org/10.22067/jrrp.v8i2.67441>
- عبداللهی، ب. ۱۳۸۴. توانمندسازی روانشناختی کارکنان: ابعاد و اعتبارسنجی براساس مدل معادلات ساختاری، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۳۶(۲): ۶۱-۳۷. https://journal.irphe.ac.ir/issue_48080_48081.html
- فراهانی، ح.، حاجی حسینی، س. ۱۳۹۲. ارزیابی ظرفیت های نواحی روستایی برای توسعه کارآفرینی و توانمند سازی روستاییان، مطالعه موردی: روستای بخش شمال در شهرستان بوئین زهرا، مجله پژوهش های روستایی، ۴(۴): ۷۴۸-۷۱۵.
- <https://doi.org/10.22059/jrur.2013.50417>
- قاسملو، ح.، عینالی، ج.، محمدی یگانه، ب. ۱۳۹۶. نقش گردشگری در توسعه پایدار روستایی با رویکرد گردشگری خلاق (مطالعه موردی: روستای تاریخی - فرهنگی شمال غرب کشور). پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی - گرایش برنامه ریزی کالبدی، دانشگاه زنجان.
- قیصری، حمیده، شاه ولی، منصور، رضایی مقدم، کوروش. ۱۳۹۱. بررسی توانمندی روان شناختی اعضای تعاونی های تولید روستایی استان فارس، پژوهش های روستایی، ۳(۲): ۲۰-۱. <https://doi.org/10.22059/jrur.2012.25095>
- کلامی، م.، حسینی، س.، ش. ۱۳۹۶. روستای خلاق، رویکردی نو در استفاده از قابلیت ها و ظرفیت های موجود روستا جهت احیای آن (نمونه موردی: روستای خوبین)، اولین همایش اندیشه ها و فناوری های نوین در علوم جغرافیایی، زنجان، گروه جغرافیای زنجان <https://civilica.com/doc/679492>
- مهدوی، م. ۱۳۹۳. مقدمه ای بر جغرافیای روستایی ایران: شناخت مسائل جغرافیایی روستاها، چاپ دوازدهم، جلد اول،

- global knowledge economy. *International Journal Information Management Volume*, 30(6): 432-451. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2010.03.007>
- Kull, P., & Brandt, E. (2007). Talent Management: How firms in Sweden find and nurture value adding human resources. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:4619>
- Kamarudin, K. H., Untari, R. and Ngah, I. (2018). Development of Creative Village and Rural Entrepreneurship in Malaysia and Indonesia: An Exploratory Study. *Rural Research & Planning Group International Conference 2018, At Denpasar, Bali*.
- Kanter, R. M. (2009). When a thousand flowers bloom: Structural, collective, and social conditions for innovation in organizations. In *Knowledge management and organizational design* (pp. 93-131). Routledge.
- Liu, Y. Q., Zhang, F. Z., Wu, F. L., Liu, Y, and Li, Z. G. (2017), The subjective wellbeing of migrants in Guangzhou, China: *The impacts of the social and physical environment, Cities, VOL60*: 333-342. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.10.008>.
- Niehoff BP, Moorman RH, Blakely G, Fuller J. (2012). The influence of empowerment and job enrichment on employee loyalty in a downsizing environment. *Group Organ Manage* 2001;26(1):91-114. <https://doi.org/10.1177/1059601101261006>.
- Malapit, H. J., Kadiyala, S., R. Quisumbing, A., Cunningham, K., Tyagi, P. (2013). Women's empowerment in agriculture, production diversity, and nutrition: Evidence from Nepal. IFPRI Discussion Paper 01313. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2405710. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2405710>.
- Madichie, N. O., & Hinson, R. E. (2022). The Future of Africa's Creative Industries. In *The Creative Industries and International Business*
- Collins, J. (2001). Good to Great: Why some companies make the leap-and others don't, London: Random House Business. <https://doi.org/10.1177/0974173920090719>
- Citation: Verdini, G. (2020). Creative-led strategies for peripheral settlements and the uneasy transition towards sustainability, *International Planning Studies, Ahead of print*, DOI:10.1080/13563475.2020.1779043.
- Dandona, Anu. (2015). Empowerment of Women: A Conceptual Framework. *The International Journal of Indian Psychology*, ISSN, 2348-5396. DOI: 10.25215/0203.044
- Deci, E.L., Connell, J.P., Ryan, R.M. (1989). "Self-determination in a work organization", *Journal of Applied Psychology*, Vol. 74(4):.580-90. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0021-9010.74.4.580>
- Herlina, H., & Harianto, B. T. (2021). Finding the Characteristics of Creative People in Developing Villages for the Foundation of Creative Industry. *Ekulilibrium: Jurnal Ilmiah Bidang Ilmu Ekonomi*, 16(1): 64-84. <https://doi.org/10.24269/ekulilibrium.v16i1.2021.pp64-84>
- Hall, M. (2008). The effect of comprehensive performance measurement systems on role clarity, psychological empowerment and managerial performance. *Accounting, Organizations and Society*, 33(2): 141-163. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2007.02.004>
- Jinia, N. J. (2016). Microcredit and Women's Empowerment. Does Microcredit Promote the Borrowers to Participate in the Household Decision-making Process in Bangladesh? *UNIVERSITY OF TAMPERE*. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/99815>. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0221-4>
- Johannessen J., & Olsen B. (2010). the future of value creation and innovations: Aspects of a theory of value creation and innovation in a

- Management Journal*, 38: 1442-1465.
<https://doi.org/10.5465/256865>.
- Spreitzer, G.M. and Doneson, D. 2005. "Musing on the past and future of employee empowerment", in Cummings, T. (Ed.), *Handbook of Organizational Development*, Sage, Thousand Oaks, CA.
<https://www.researchgate.net/profile/Gretchen-Spreitzer/publication/255649410>
- STERN, NICHOLAS; DETHIER, JEAN-JACQUES & ROGERS, F. HALSEY . (2005). GROWTH AND EMPOWERMENT MAKING DEVELOPMENT HAPPEN. *THE MIT PRESS*
- Thomas, Kenneth W. & A. Betty Velthouse .1990. Cognitive Element of Employment: An Interpretive Model of Intrinsic Task Motivation, *academy of Management Journal*.
<https://doi.org/10.5465/amr.1990.4310926>
- Thomas KW, Velthouse BA. 1990. Cognitive elements of empowerment: an "interpretive" model of intrinsic task motivation. *Accad Manage Rev* 1990;15(4):666-81.
<https://doi.org/10.5465/amr.1990.4310926>
- Vickery, J. 2011. Beyond the Creative Cities- Cultural Policy in an age of Scarcity, for made: a center for place-making Birmingham, Birmingham, November, 2011.
<http://wrap.warwick.ac.uk/103919>.
- Development in Africa* (pp. 135-152). Emerald Publishing Limited.
- NARAYAN, DEEPA .(2002). EMPOWERMENT AND POVERTY REDUCTION. *THE WORLD BANK WASHINGTON, DC*.
- Rani, S. (2017). Women Empowerment: Need of modern era. *International Journal of Advanced Education and Research*, 2(3):143-144.
<https://www.multidisciplinaryjournals.net/assets/archives/2017/vol2issue3/2-3-42-549.pdf>
- Rajan, Y. S. (2022). Smart Villages–Indian Realities, Opportunities and Way Forward. *Smart Villages: Bridging the Global Urban-Rural Divide*, 137-152.
- Song, Y., & Vernooy, R. (2010). Seeds of empowerment: Action research in the context of the feminization of agriculture in southwest China. *Gender, Technology and Development*, 14(1): 25-44.
<https://doi.org/10.1177/097185241001400102>.
- Sefertzi, E. (2000). Creativity Report Produced for the EC funded project called INNOKEGIO: dissemination of innationad and knowledge management techniques. Stockholm School of Economics in Riga.
- Spreitzer, G. M. 1995. Psychological empowerment in the workplace: dimensions, measurement, and validation. *Academy of*